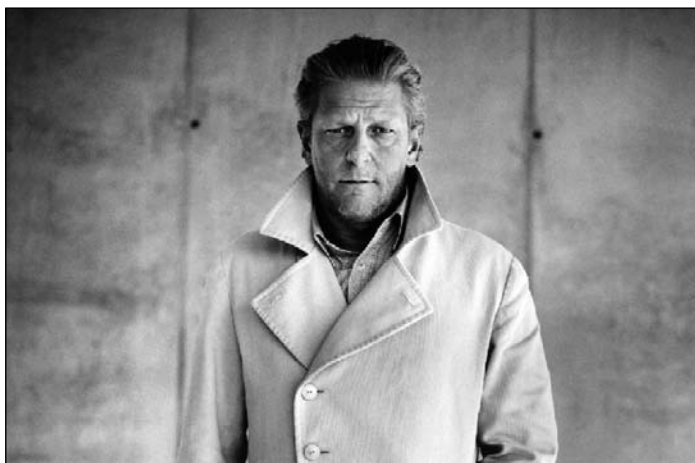

Jan Fabre

Requiem voor een metamorfose

(Voor Edmond Fabre en Helena Troubleyn)

Jan Fabre - foto: St. Vanfleteren

Jan Fabre (° 1958, Antwerpen) staat in binnen- en buitenland bekend als een van de meest vernieuwende en veelzijdige kunstenaars van zijn tijd. Hij heeft zich de voorbije 25 jaar geprofileerd als performancekunstenaar, theatermaker, choreograaf, operamaker, auteur en beeldend kunstenaar. In elk genre dat hij bespeelt, verlegt hij grenzen. Inmiddels is Fabre uitgegroeid tot een van de meest creatieve kunstenaars van de internationale scène. Hij breekt met de codes van het bestaande theater door er 'real time performance' in te brengen - 'levende installaties' noemt men ze soms - en hij onderzoekt radicale choreografische mogelijkheden om de klassieke dans te hernieuwen. Het lichaam in al zijn gedaanten is van in de vroege jaren tachtig tot nu, het centrale voorwerp van zijn onderzoek. Zijn theaterteksten vormen een bijzondere collectie miniaturen met een open schriftuur.

Inleiding: Jan Fabre maakt zijn eigen *Requiem*. Het wordt een theatrale mis voor de doden waarin het leven centraal staat.

E-mail: miet.martens@troubleyn.be

Site: <http://www.troubleyn.be> (theater)

<http://www.angelos.be> (beeldende kunst)

Adres: Troubleyntheater, Pastorijsstraat 23, 2060 Antwerpen

Tel: +32/3/201 13 13

REQUIEM AETERNAM DONA EIS, DOMINE

Weer helemaal nieuw te zijn
En je niet te laten dichtnaaien

Romeinse I

INTROÏTUS

Intrede

Dokter-Filosoof:

Een droom is soms surrealistisch
maar de dood is altijd surrealistisch

Patholoog-Anatoom:

Bij het zien van een skelet
of van een lijk
ben ik altijd nieuwsgierig
naar de verandering tijdens ons leven

en de ontbinding na onze dood

MORTIS MEDITATIO VITA EST

MORTIS MEDITATIO VITA EST

MORTIS MEDITATIO VITA EST

MORTIS MEDITATIO VITA EST

MORTIS MEDITATIO VITA EST

MORTIS MEDITATIO VITA EST

MORTIS MEDITATIO VITA EST

MORTIS MEDITATIO VITA EST

Het leven is een voorbereiding op de dood (*Romeins grafscript*)

Ik droom regelmatig

dat ik in de snijkamer ben

waar ik een lijkopening doe

op een priester die gestorven is

tijdens een duivelsuitdrijving

Ik onderzoek het lichaam

om inzicht te krijgen

in het verloop van het proces

dat tot de dood heeft geleid

Ik volg de standaardprocedure

Ik heb er alle organen uitgenomen
behalve het hart
Op het moment dat ik het hart er uit wil snijden
en merk dat het een donorhart is
begint dat lijkt tegen mij te praten

Priester:

Kan je van dat hart afblijven!
Een Chinese terdoodveroordeelde heeft mijn leven met een paar jaar ver-
lengd
Laat dat hart zitten
want ik moet weg!

Patholoog-Anaatom:

Hoe, je moet weg?
Dat kan niet
Je buik ligt helemaal open
Zo kan ik je niet laten gaan
Je lichaam is leeg

Priester:

Ik wil hier buiten
Ik moet op tijd zijn
zodat de stervende bewust aan de viering kan deelnemen

Patholoog-Anaatom:

Je bent alleen nog een omhulsel
Een lege cocon
Wacht even
Laat me je eerst toenaaien

Priester:

Waar zijn de kaarsen en de heilige oliën?
Ik moet onmiddellijk weg!
Ik moet de kracht voor onderweg brengen
Het VIATICUM
Het VIATICUM
Het VIATICUM
Het VIATICUM

Het VIATICUM
Het VIATICUM
Het VIATICUM
Het VIATICUM
Het voedsel voor de grote reis meegeven
Ik moet ervandoor!

Patholoog-Anaatom:

Ik ben nog niet klaar, nog een paar steken

Priester:

Ik moet het sacrament van de zalving geven
Het laatste sacrament
dient als voertuig voor de reis
van het zichtbare naar het onzichtbare
De zalving helpt de ziel te helen
en te reizen naar een plek van hoop
Ik moet er vandoor, nu!
Ik mag die afspraak niet missen

Patholoog-Anaatom:

Met wie heb je een afspraak?

Priester:

Met een stervende
die niet alleen stervend is
maar ook aan het uitsterven is

Patholoog-Anaatom:

Het lege lichaam
dat nog maar half dichtgenaaid is
stapt van de sectietafel af
en voor het lijk uit de snijkamer wegvlucht roept het:

Priester:

Met een vlinder
die probeert
de doden te laten lachen

Dokter-Filosoof:

En ons de weg wijst
om uit dit labyrint van de Champs-Élysées te geraken

Grieks Koor:

ΣΤΑ ΗΛΥΣΙΑ ΠΕΔΙΑ ΕΙΝΑΙ ΘΑΜΜΕΝΟΙ ΑΥΤΟΙ ΠΟΨ ΖΟΨΝ ΑΙΩΝΙΑ (1)
Op de Elyzeese Velden worden diegenen begraven die eeuwig leven

Vlinder die probeert de doden te laten lachen:

Het is feest
Voor mij zijn dit hoogdagen
Met Allerheiligen en Allerzielen
vertoef ik hier heel graag
Op deze melancholische necropolen
met een hoorn des overvloeds
aan bloemen en nectar
Maar waar ook wespen rondsluipen
Meestal bezoek ik eerst de plaats
waar de belichaming van bescheidenheid gevierd wordt
met enkele orchideeën en pioenen
Het simpele graf van de jonge priester die
- als hij in leven was gebleven -
gedoemd was om paus te worden
Zijn grafsteen vibreert van zijn schaterlach
als ik hem voor de honderdduizendste keer
het verhaal vertel van die Duitse soldaat
die in Polen in 1941
plots oog in oog kwam te staan
met een Poolse soldaat zonder geweer
De Duitse soldaat volgt zijn natuurlijke reflex
richt zijn geweer en wil hem neerschieten
En op dat moment hoort hij de stem van God
'Dood die man niet
Hij zal in de toekomst een belangrijke paus zijn'
'OK,' zegt de Duitse soldaat, 'ik zal hem niet doden.
Op voorwaarde dat ik na hem ook paus mag worden!'

* * *

Romeinse III
SEQUENTIA
Sequentie

DIES IRAE, DIES ILLA

De dag zal komen, deze dag dat de pestlijder niet wordt beoordeeld

Dokter-Filosoof:

We dromen allemaal
wel eens
over het prille begin
We zijn nog een bevrucht eitje
Felgekleurd, bolvormig en doorzichtig
En we dromen dat we ons ontwikkelen
Van embryo tot rups
We worden kannibalen
En eten onze eigen eitjes op
Het sterven begint en ons lichaam is ons graf

Palliatieve verzorger:

Ze hebben me verteld dat hij tot voor kort de beste bloemist aan de begraaf-
plaats was
Iemand die de tijd nam om te luisteren en de mensen hun verhaal liet ver-
tellen
Hen op adem liet komen en dan pas de rouwkrans of het bloemstuk ver-
kocht dat het best bij de overledene paste
Toen ik binnenkwam schrok ik behoorlijk
De man zag er afschuwelijk uit
Zijn uitgemergeld lichaam zat van onder tot boven onder het schurft
Aids in zijn extreemste vorm
Ik had mezelf amper voorgesteld, of hij braakte zichzelf onder en stikte
bijna in zijn braaksel
Toen het hevige braken milderde, richtte hij zich op en zei:

Patiënt-Bloemist:

'Ik wil veel poppen en zoveel mogelijk verse bloemen'

Palliatieve verzorger:

'Geen probleem, dat komt in orde,' antwoordde ik

Terwijl ik hem aan het wassen was, vertelde hij vol overtuiging:

Patiënt-Bloemist:

'Ik zal vredig opstijgen, want ik weet wanneer ik wil sterven
Ik heb geen angst voor de dood
Ik heb me geoefend in de ARS MORIENDI
ARS MORIENDI
ARS MORIENDI
ARS MORIENDI
ARS MORIENDI
ARS MORIENDI
ARS MORIENDI
ARS MORIENDI
ARS MORIENDI
De kunst van het sterven
Leer te sterven en je zal leren leven
Want niemand zal echt leren leven
die niet eerst heeft leren sterven
Ik heb mezelf elke ochtend in mijn verbeelding zien sterven
Ik ben in stukken gesneden
en als voedsel gegeven aan gieren en andere aaseters
Ik ben door de bliksem getroffen en verkoold
met mijn as werden tekeningen gemaakt
Ik werd geveld door de meest gruwelijke ziektes
maar ik had nooit gedacht dat ik zou sterven aan aids
Maar ik zal vredig opstijgen!'

Palliatieve verzorger:

De volgende dag bracht ik hem 2 poppen die konden wandelen, 4 verschillende Barbies en een grote lachende Ken mee
Hij begon ook te lachen, maar door het schokken moest hij weer braken
Terwijl ik hem verzorgde, zei hij nog glimlachend

Patiënt-Bloemist:

'Ik wil andere poppen, ik wil de poppen van rupsen
Ik wil de pop van de doodshoofdvlinder'

Palliatieve verzorger:

Een paar dagen later zaten we bij zijn arts
Zij gaf hem medicatie waarmee hij de pijn kon controleren

Die pijnbestrijding werkte echt goed
Het gaf hem opnieuw een beetje eigenwaarde
Na een paar weken werd ik stilaan een soort vriend en begon ik te beseffen
wat 'afstandelijke nabijheid' betekent
Ik wilde mezelf niet verliezen in verdriet
Dus concentreerde ik me bewust op zijn laatste levenswensen
Ik zorgde dat in zijn huis
om de paar dagen
de boeketten zwarte tulpen en grote tijm
- tekens van trouw in de liefde en moed in het gevecht -
ververst werden en op de juiste plaats stonden
precies volgens zijn aanwijzingen
En wanneer ik dit gedaan had dan zei hij altijd:

Patiënt-Bloemist:

'Vergeet niet de nieuwe boeketten met gele mimosa te plaatsen in mijn
kamer
Die bloemen zullen mij in staat stellen om grote afstanden te reizen zonder
de grond aan te raken'

Palliatieve verzorger:

Iedere keer als ik rupsen en poppen van de doodshoofdvlinder gevonden
had was hij een beetje gelukkig
Rond en zelfs op zijn bed stonden tientallen kleine aquariums waarin hij
ze verzamelde
Met zijn allerlaatste krachten
voordat hij in een onpeilbare diepte viel
heeft hij die honderden poppen van doodshoofdvinders doorgeslikt
zonder er op te bijten
Hij fluisterde in mijn oor:

Patiënt-Bloemist:

'Die poppen zijn pure proteïnetabletten
Misschien genees ik daarvan?'

Palliatieve verzorger:

Ik deed alsof ik hem geloofde
Zijn doodstrijd heeft nog 10 dagen geduurd
Een dag later lag hij netjes opgebaard

Zijn timing was perfect
De vlinders waren ontpopt en deden wat ze moesten doen
Ze tilden het lijk op
Ik zag hem vredig opstijgen

Dokter-Filosoof:

Je kunt wel dromen dat je doodgaat
maar het is onmogelijk het ogenblik van het doodgaan zelf te dromen
Dat is juist hetzelfde als het moment van inslapen, dat kun je niet beleven
Omdat het plaatsgrijpt wanneer je wegzinkt in een staat van bewusteloosheid
En dat valt niet na te vertellen

Grieks Koor:

ΘΑΝΑΤΟΣ ΕΙΝΑΙ ΟΣΑ ΞΨΙΝΗΤΟΙ ΒΑΕΠΙΟΨΜΕ ΚΑΙ ΨΙΝΟΣ ΟΣΑ (3)
Dood is alles wat we wakend zien , al wat we slapend zien is slaap
(Heraclitus)

Vlinder die probeert de doden te laten lachen:

Ik geniet van de grafkunst
De sterfbedscènes zijn vaak theatraal
Hier, kijk naar het grafmonument dat opgericht is voor Jean Baptist de Florist
Vrouw en kinderen staan rond het bed van de wegwijnende Jean Baptist de Florist die een vlinder in zijn handpalm houdt
Het is niet de stervende noch ik die de hoofdrol heeft, maar de familie en de bloemen die uitgesteld zijn
Kijk, de paarse korenbloemen die spreken over fijngevoeligheid
De blauwe maagdenbloemen die de zoete herinnering levendig houden
En margrietjes in overvloed om te vertellen hoe zeer de gestorvene wordt bemind
Als acteurs, zich zeer bewust van het publiek, spelen zij op overtuigende wijze een belangrijke rol
Elke emotie die in het theater van de dood aanwezig is kan van de verschillende gezichten en verschillende bloemen worden afgelezen
Jean Baptist de Florist is een goede en aandachtige toeschouwer
Hij lacht zeer ingetogen
Zie je ze sluipen die verdomde wespen, je moet op je hoede zijn!
'Zeg Jean Baptist! Twee koeien staan in de wei te praten

Zegt de ene tegen de andere: Heb je gehoord over die gekke koeienziekte die rond gaat? Antwoordt de andere: Waarom zou ik me daar iets van aantrekken? Ik ben een pinguin!' ■

Inspiratiebronnen:

- *De wereld van de vlinders* van Paul Smart, Zuid-Hollandse Uitgeversmaatschappij
- *Bloemen, taal en symboliek* van Hendrik Van Oordt, Uitgeverij Elmar 2005
- *Doodgewoon: doodscultuur en uitvaartmanieren* samengesteld door Anja Krabben, Uitgeverij Zutphen, 2001
- *Geschiedenis van de dood: rituelen en gewoonten in Europa* door Lucien De Cock, Uitgeverij Davidsfonds, 2006

(1) Sta ilissia pedia ine thameni afti pu zun eoni

(3) Thanatos ine ossa xipniti vlepume ke ipnos ossa kimismeni thorume